

15.9.2020

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 87/2020 vp
HE 114/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen täydentämisestä

Yleistä

Kiitämme mahdollisuudesta lausua tähän lakiesitykseen.

Hallituksen esityksen tavoitteena on käynnistää ns. työllisyyden kuntakokeilut, joiden myötä jatketaan ja laajennetaan edellisen hallituskauden aikana ja vuoden 2018 lopussa päättyneiden alueellisten työllisyyskokeilujen toimintamallia mm. kohderyhmiä laajentamalla.

Työllisyyden kuntakokeiluilla vahvistetaan kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä. Kun otetaan huomioon, että kokeilujen piiriin tulee valtaosa väestöstä ja yli 300 000 asiakasta (täydentävä haku), on kyseessä erittäin merkittävä kokeilu.

Kokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen.

Kokeilun tavoitteet ovat kannatettavat. Korkeamman työllisyysasteen tavoittelu vaatii uudentyyppisiä keinoja. Työllisyyskokeiluissa lainsäädäntö, mutta ennen kaikkea muodostuvat käytännöt vaikuttavat onnistumiseen. Työllisyys-, osaamis- ja sote-palveluiden yhteensovitus on haastava tehtävä varsinkin nyt kun koronakriisin myötä työllisyysasteen nostaminen on erittäin hankalaa.

Kiinnitämme huomioita mm. seuraaviin tekijöihin:

- Työvoimatarpeita tulisi ennakoida säännöllisesti yhdessä eri alojen, eri kokoisten yritysten ja niitä edustavien tahojen kanssa jokaisessa

maakunnassa. Nykytilanteessa ennakkoinnin toteutus ja aikaansaannosten laatu ovat kirjavia eri maakunnissa.

- Resurssien käytön tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi on tärkeää, että kaikki työllisyyskokeiluun liittyvä toiminta linkitetään jo olemassa oleviin palveluihin ja että eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostomaista toimintatapaa vahvistetaan.
- Kokeilussa tulee selkeyttää ja yksinkertaistaa palveluviidakkoa asiakkaan näkökulmasta. Asiakkaan tulee olla keskiössä, ei hallinnon rakenteiden eikä hallinnon omien työpaikkojen turvaamisen.

Työllisyyskokeilulla erinomaiset tavoitteet, yrittäjyys kuitenkin katveessa

Lain tavoite on hyvä, suorastaan erinomainen: työllisyyskokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen.

Vaikka työvoiman saatavuutta korostetaankin, yksi keskeinen haaste on se, miten yritysten tarpeet työvoiman saamiseksi on tarkoitus näissä kokeiluissa ottaa huomioon.

Siksi Suomen Yrittäjät esittää, että

- kokeilualueilla on vahvistettava käsitystä siitä mihin työpaikat syntyvät, arvio yritysten roolista ja integroimisesta näihin kokeiluihin.
- lakiesityksessä yrittäjien työvoimatarve näkyy vain vaatimattomasti. Työvoimatarpeen olisi tultava vahvemmin esiin koronakriisistä huolimatta.
- Työvoimatarpeita tulisi ennakoida säännöllisesti yhdessä eri alojen, eri kokoisten yritysten ja niitä edustavien tahojen kanssa jokaisessa maakunnassa.

Osalle kohderyhmästä yrittäjyys on hyvä vaihtoehto

Kokeilun kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka eivät ole ansiosidonnaisen työttömyysturvan piirissä, alle 30-vuotiaat nuoret ja kaikki maahanmuuttajat, jotka ovat joko työttömänä tai työvoimapalveluissa hanke-alueiden TE-toimistoissa. Kohderyhmät poikkeavat edellisen hallituksen aikana tehdyistä kokeiluista.

Kokeilujen tarkoituksena on näin parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Tämä on tarpeen, mikäli Suomessa tavoitellaan aidosti 75 prosentin työllisyysastetta.

Suomen Yrittäjien mielestä:

- Jotta kokeilun kohderyhmiin kuuluvat saisivat oikea-aikaisesti tarvitsemansa moniammatillisen tuen ja heidän siirtymänsä eri palveluiden ja työelämän välillä olisivat sujuvia, tarvitaan vahvaa eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä myös kansallisella tasolla (TEM, OKM, STM).
- Yrittäjyys ja yrittäjämäinen työnteko pitäisi tunnistaa työllistymiskeinona erityisesti maahanmuuttajien ja nuorten kohderyhmissä. Pitkäaikaistyöttömien kohdalla merkitys saattaa olla vähäisempi.

Starttirahamenettely ja neuvonta turvattava tasa-arvoisesti

Uudet yrittäjäksi aikovat saavat eri puolilla maata erilaista palvelua eri toimijoiden toimesta. Esimerkiksi ns. starttirahalausuntoja käytetään enää vain osassa alueita.

Kattavien verkosto kera laatujärjestelmän on uusyrityskeskus-verkostossa, mutta myös muita toimijoita on.

Kokeilun yhteydessä on syytä varmistaa mekanismit, jossa yrittäjäksi aikova on saanut yrittäjyyteen liittyvän perusneuvonnan ja tasapuolisesti samoin edellytyksin julkisen tuen yritystoimintansa aloittamiseen.

Suomen Yrittäjien mielestä:

- Huolehdittava kokeilun yhteydessä starttirahojen myöntämistoiminnan sujuvuus kokeiluissa ja yrittäjiksi aikovien tasavertainen kohtelu eri puolilla maata kokeilualueilla. Käytännöt myönnöissä ja ennen kaikkea prosesseissa vaihtelevat jo nyt alueittain.

Valtion ja kuntien voimavarojen hajanaisuus sekä tehtävien päällekkäisyys

Lainsäädännössä ja käytännön toteutuksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, että julkisen sektorin toimijat eivät tee päällekkäistä työtä. On huomioitava se, että eri rahoituslähteistä rahoitetaan useita - muidenkin kuin työllisyyspalveluiden toteuttamia toimenpiteitä, joiden pyrkimyksenä on edistää työllisyyskokeilun kohderyhmien kuntoutumista, kouluttautumista ja työllistymistä.

Esimerkiksi tulisi kiinnittää huomiota siihen, että eri hankerahoituksia (TEM, OKM, STM, ESR, 6aika, STEA ym.) ei myönnetä päällekkäiseen hanketyöhön. Päällekkäisyyksien välttämiseksi niin ministeriöiden kuin myös alue- ja paikallishallinnon toimijoiden tulisi lisätä keskinäistä vuoropuheluaan yli sektorirajojen.

Jotta kokeilun kohderyhmiin kuuluvat saisivat oikea-aikaisesti tarvitsemansa moniammatillisen tuen ja heidän siirtymänsä eri palveluiden ja työelämän välillä olisivat sujuvia, tarvitaan nykyistä huomattavasti vahvempaa eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Tähän yhteistyöhön tulisi luoda pakkottavia kannusteita.

Suomen Yrittäjien näkökulmasta:

- lähtökohtana on oltava erityisesti työttömien työnhakijoiden palvelu ja toisaalta yritysten palveluiden saatavuus samalla huomioiden hallinnon keventäminen.
- laissa ja käytännön työssä on vältettävä se, että työllistymiseen liittyvän palvelutuotannon markkinat eivät jää kuntien ja valtion väliseksi reviiritisteluksi.
- TE-toimiston yrityspalveluresurssien on oltava laajasti kuntien käytävissä. Tässä on huolehdittava yhteistyöstä. Työllisyydenhoidon ja elinvoimapolitiikan yhteys tarvitsee vahvistusta.
- Ei ole tarkoituksenmukaista julkisten varojen käyttöä, jos kunnat rakentavat työllisyyskokeilun toteutuksen tueksi uusia, päällekkäisiä julkisia yrityspalveluita.
- Resurssien käytön tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi on tärkeää, että kaikki työllisyyskokeiluun liittyvä toiminta linkitetään jo olemassa oleviin palveluihin ja että eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostomaista toimintatapaa vahvistetaan.

Korostettava palveluitten monituottajuutta

Kokeiluissa on tarkoituksena kehittää työnhakijoille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet.

Suomen Yrittäjien mielestä tämän tavoitteen toteuttamiseksi on varmistettava seuraavaa:

- Huolehdittava, että monituottajamalli palveluissa ja koulutustarjonnassa vahvistuu (henkilöstöpalveluyritykset, koulutuksen tuottajat omistajatahosta riippumatta jne.). Tässä on välttämätöntä erottaa järjestäjän ja tuottajan roolit.
- Suorastaan ehdoton vaatimus on se, että työllistämiseen ja työvoimapolitiittiseen koulutukseen liittyvien palveluiden tuottamisen osalta kuntien oman tuotannon tulee tapahtua samalta viivalta kuin yksityisen.
- Mahdollistettava erilaisten työllistämisen- ja yrityspalveluseteleiden luominen.
- Kokeiluissa on tärkeää, että ne linkitetään olemassa oleviin alkavan yrittäjän neuvontapalveluihin. Sisältäen Uusyrityskeskukset tai vastaaviin toimijoihin, joissa on osaamista myös maahanmuuttajien neuvonnassa.
- Resurssien käytön tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien poistamiseksi on tärkeää, että kaikki työllisyyskokeiluun liittyvä toiminta linkitetään jo olemassa oleviin palveluihin ja että eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostomaista toimintatapaa vahvistetaan.

Työn murros vahvemmin esiin

Lienee selvää, että tavasta luoda uusi työpaikka tulee monimuotoisempi ja yksilön vastuu ja oma aktiivisuus työllistymisessään korostuu.

Suomen Yrittäjien mielestä:

- tulee kiinnittää entistä enemmän huomioita työn murrokseen: esimerkiksi kevytyrittäjyys ja alustatalous ovat tekijöitä, joiden tulisi olla näkyvissä tässäkin kokeilussa.
- Työllistymisen ensimmäiset askeleet voivat olla kevytyrittäjyyttä, sivutoimista yrittäjyyttä ja pitkäänkin palkkatyön, sosiaaliturvan ja yrittämäisen työn vuorottelua.
- Lisäksi alustatalouden mahdollisuudet ja haasteet tulisi tunnistaa. Nämä ilmiöt ovat todennäköisesti tulleet jäädäkseen; mikä on niiden kautta työllistyvien asema, miten niitä voitaisiin paremmin ja myös työntekijän näkökulmasta kannustavasti hyödyntää.

Alueelliset yrittäjäjärjestöt mukaan alueelliseen työhön

Mikäli kokeilun tavoitteissa aiotaan onnistua, vaatii se kokeilualueilla selkeitä, pysyviä ja jäsentyneitä yhteistoiminnan muotoja eri kokokoisten yritysten kanssa. Pysyvien työpaikkojen luomiseksi on luotava selkeä menettely yrittäjiä edustavien tahojen kanssa kaikilla kokeilualueilla ja tämä on todettava laissa.

Suomen Yrittäjät esittää, että:

- jokaisella kokeilualueella järjestetään yhteistoimintamuotona heti alkuvaiheessa vähintäänkin yksi tilaisuus yrityksille yhdessä yrittäjien aluejärjestön kanssa ja luotava jatkoa varten selkeät yhteistyömuodot.
- kokeilualueen yhteistyöryhmään nimetään myös yrittäjien aluejärjestön edustaja.
- se järjestönä osallistuu TEMin vetämään kuntien ja muiden sidosryhmien kanssa tehtävään kokeilujen valtakunnallisten seurantamittareiden ja arviointisuunnitelman tekemiseen.

Suomen Yrittäjät

Anssi Kujala

varatoimitusjohtaja